

(1)

ד' ויגוש אליו יהודה: והנה ימים באים נאפה ונגש חורש ונג' (מס' ט'). חורש זה יהודה. כמאן זה יוסף שנא' (נבלש' טז) והנה אנתו מאלמים אלומים. חדר ענבים זה יהודה (מס' ט) כי דתתי ל יהודה קשת. במשך הזמנה ווסף שמשך דענו של אביו והורדו למצרים כרתיב (פסג יט) כחבל אדם אמשכם. (מס' ט) ודמיטו הדרים עסים אלו השכמים. אמרו מלכים מדינים אלו עם אלו אנו מה אכפת לנו.

ויבא יהודה ואחיו יוסף והוא עובד שם ויפלו לסניו
 טו ארצה: ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם הלאו
 טז ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני: ויאמר יהודה מה נאמר
 לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדך הנני
 יז עבדים לאדני גם אנחנו גם אשר נמצא הנביע בידו: ויאמר חלילה
 לי מעשות זאת האיש אשר נמצא הנביע בידו הוא יהיה לי עבד
 יח ואתם עליו לשלום אל אביכם: והגש אליו יהודה ויאמר
 יט כי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפך בעבדך
 יס כי כמוד כפרעה: אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או
 יא אח: ונאמר אל אדני יש לנו אב וכן וקדד וקנים קטן ואחיו מת
 יב הותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו: ונאמר אל עבדך הורדנו
 יג אלי ואשקמה עיני עליו: ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעוב
 יד את אביו ועוב את אביו ומת: ונאמר אל עבדך אם לא ירד
 יה אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני: והי כי עלינו אל
 יז עבדך אבי ונדדלו את דברי אדני: ויאמר אבינו שבו שכרו לנו
 יח מעט אכל: ונאמר לא נוכל לרדת אם ייש אחינו הקטן אתנו ונרדנו
 יט כי לא נוכל לראות פני האיש ואחיו הקטן אינו אתנו: ויאמר
 כה עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי: ויצא האחד
 כז מאתי ואמר אן טרף טרף ולא ראיתי עד הנה: ולקחתם גם את
 זה מעם פני וקרהו אסוף והורדתם את שיכתי ברעה שאלה: ועמה ל
 כח כבאי אל עבדך אבי והנער אינו אתנו ונסשו קשורה בנסשו: והיה לא
 כט כראותו כי יאץ הנער ומת והורדו עבדך את שיכתי עבדך אבינו
 לד בגין שאלה: כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא
 לה אביאנו אליה ונסא אחי לאבי כלי הנימים: ועמה שב נא עבדך תחת
 לו הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחיו: כי יאר אעלה אל אבי
 לו והנער אינו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי: וקא יכל
 לו יוסף להתאפק לכל הנזעים עליו ויקרא הוציאו כלי איש מעלי
 לו ולא יעמד איש אלו בהתודע יוסף אל אחיו: וימן את קלו בבכי
 לו וישמעו מצרים וישמע בית פרעה: ויאמר יוסף אל אחיו אנני יוסף
 לו העוד אבי חיי ולא ידברו אחיו לענות אותו כי נבדלו מפניו: ויאמר
 לו יוסף אל אחיו גשו נא אלי ונגשו: ויאמר אני יוסף אחיכם אשר
 לו מכרתם אתי מצרימה: ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם פני
 לו מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחתי אלהים לפניכם: כי יזה שנתים
 לו הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר:
 לו וישלחתי אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם
 לו לפליטה גדלה: ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים
 לו וישמני ללב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים:
 לו מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנה יוסף שמני אלהים
 לו לאדון לכל מצרים ודה אלי אלי תעמד: ושבת בארץ גושן והיית
 לו קרוב אלי אמה ובניך ובני בניה ובאנך ויבקרך וכל אשר לך:
 לו עכ"ל פ"ט ע"א

(6)

וירא יעקב כי יש א מב שכר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו: ויאמר הנה שמעתי כי יש שכר במצרים רדו שקמה ושבדו לנו משם ונתנה ולא נמות: וירדו אחי יוסף עשרה לשבד בר מצרים: ואת בנימין אחי יוסף לא שלח יעקב את אחיו כי אמר פן יקראנו אסוף: והבאו בני ישראל לשבד בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען: ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ והבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה:

(7)

וירדו אחי יוסף עשרה, ראוי למקרא לומר בני יעקב מהו אחי יוסף, מתחלה לא נהגו בו אחזה אלא מכרהו, ובסוף נתחרטו. בכל יום אמרו נלך ונבקר עליו ונשיבהו אל אביו, וכשאמר להן יעקב רדו למצרים נתנו כולם בלבם לנהוג בו אחזה.

(8)

ויוסף ביום השלישי ואת עשו וחיו את האלהים אבי ירא: אם יבנים אתם אחיכם אחד אשר בבית משמרכם ואתם לכו הביאו שכר רצבון בתיכם: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותו וישונו: ויאמרו איש אל אחיו אכל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתקננו אלינו ולא שמענו עליו כן באה אלינו הצרה הזאת: ונען ראובן אתם לאמר הלא אמרתי אליכם לאמר אל תתחסאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש:

(9)

ויצו יוסף ומלאו את כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל שיקו ולתת להם צדה לדבר היעש להם בן: וישאו את שכרם על חמריהם וילכו משם: ויפתח האחד את שיקו לתת מספוא לחמרו במלון וירא את כספו והנה הוא בפי אמתחתו: ויאמר אל אחיו הושב כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לם והורדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו:

(10)

מה נאמר לאדני, בכסף ראשון, מה נדבר בכסף שני, מה נצטדק בגביע, ד"א מה נאמר לאדוני במעשה תמר, מה נדבר בבלהה, ומה נצטדק בדינה, ד"א מה נאמר לאבא שבארץ כנען ביוסף, ומה נדבר בשמעון, מה נצטדק בבנימין, אם נאמר לך חטאנו, גלוי וידוע שלא חטאנו.

(11)

וירא אתו מרחק ובטרים יקרב אליהם ויחנכלו אתו להמיתו: ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא: ועתה לכו ונהרגוהו ונשלוהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתנו ונראה מה יהיה חלמתו:

(12)

ויאמרו איש אל אחיו מי הם שמעון ולוי.

ויגש אליו. זרין לדעת למה הוזכר לומר ויגש אחר שקרונו חליו היה ומדבר עמו עד עתה. ורטמינו ויל דרשו (כ"ר ג ו) יעוין שם דנריהם אן, ולרין לדעת פשט הכתוב וזאבן פשט הכתוב הוא כי דנר ידוע הוא כי מנהג המלכים ישנו לפניהם גדולי המלכות ושריהם ויועליהם, והיה אם כל איש על דנר משפט או דנר מאל המלך, לא יעמוד בהפקס בין המלך ושירו היושבים ראשונה במלכות, וסוף לעגול יעמוד ושם ידבר, וכמו כן היה מדבר יהודה עד עתה, ולחייב ויגש חליו פירושו שונכם לפנים ממשחתו ועמד בין המלך ובין השרים כדי שלא ישמעו דבריו לזולת המלך.

(2)

ויגש אברהם, מצינור הגשה למלחמה: ויגש יואב וגו' (דה"א יט יד). והגשה לפיוס: ויגש אליו יהודה (להלן מד יח) 70 והגשה לחפלה: ויגש אליהו הנביא (מ"א יח ל). ע"כ ואנא

(3)

ויאמר יוסף להורת לפניו גשנה והבאו ארצה גשן: ויאמר יוסף מרכבתו יעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל עליו

(4)

13 ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי

עכרתם אתי להבאישני בישב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי

מספר ונאספו עלי והכנני ונשמדתי אני וביתי

נחל ויאל

14 עכרתם אתי רבנן אמרי צלולה היתה

מדת ינה למ

החבית ועכרתם אותה

15 במדרש אגדה עכרתם אותי כמים העכורין. מדרש אגדה

16 אדוני שאל את

עבדו. איל מתחילה בעלילה באת עלינו מכמה מדינות יחדו למצרים לשבור אוכל ולא שאלת אחד מהן. ששא בתך באנו ליקח או אחותינו אתה סבר לישא אעפ"כ לא כסינו ממך דבר. איל יוסף יהודה למה אתה דברך מכל אחיך ואני רואה בנביע שיש באחך גדולים ממך ואתה מטיט. איל כל זאת שאתה רואה בשביל הערבות שערבת אותי. איל מסני מה לא ערכת את אחיך כשמכרתם אותו לישמעאלים בעשרים נספ תעדת את אביך הוקן ואמת לו טרף טרף יוסף והוא לא המא לך אבל זה שחמא וננב הנביע אמור לאביך הלך ההכל אחי הדלי. כיון ששמע יהודה כך צעק וככה בקול גדול וכמר נמש אמר כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי ונ'.

אמר יהודה ליוסף מה נאמר לאבא. איל אמור לאביך הלך חחבל אתי הדלי. איל יהודה דין שקר אתה דן אותנו. איל יוסף אין לך דין שקר במכירת אחיכם. איל יהודה נורא דשכס דליק בלבי. איל יוסף נורא דתמר כלתך אנא מטיט. איל יהודה רחא אנא ולית דשהימן לי. איל יוסף רחא דידך אנא מתבר. איל יהודה עכשיו אני אצא ואצבע כל שווקים שבמצרים בדם. איל יוסף צנעים הייתם מיטיכם שצבעתם כתונת אחיכם בדם ואמרתם לאביכם טרף טרף. כיון שראה יוסף שהסכימה דעתם להתריב את מצרים אמר יוסף בלבו מוטב שאתודע להן ואל יהריבו את מצרים. אמר להן יוסף לא כך אמרתם שאחיו של זה מת אני קניתיזו אקראנו ויבא אצלכם. התחיל קורא יוסף בן יעקב בוא אצלי יוסף בן יעקב בוא אצלי ודבר עם אחיך שצברוך והיו נושאין עיניהם בארבע פנות הבית. איל יוסף למה אתם מסתכלין לכאן ולכאן אני יוסף אחיכם. מיד פתחה נשמתן ולא יכלו לענות אותו. איד יוחנן ווי לנו מיום הרין ווי לנו מיום תוכחה ומה יוסף כשאמר לאחיו אני יוסף פתחה נשמתן כשעומד הקביה לדין דכתיב ביה (מלאכי ג') ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו שכתוב בו כי לא יראני האדם וחי (סמוס לג') עאכיו. ומה זה נברלו אחיו מסניו כשיבוא הקביה לתבוע עלבון המצות ופשיעה

של תודה עאכיו. מדרש רמב"ם נחמא וי' ע

21 ואת יהודה שלח לפניו, אמר לו אביו

אתה התחלת במצוה זו על ידך היא נגמרת היכן התחיל בה ויגש אליו יהודה עה). לפי שהתחיל בה כך הוא גומרה לפי דרכנו למדנו שכל המתחיל במצוה על ידיו נגמרת. תדע לך שהרי משה רבינו לפי שהתחיל במלאכת המשכן תחלה הוא גומרה דכתיב ויכל משה את (כל המלאכה עו). וכן שלמה התחיל במלאכת המקדש הוא גומרה דכתיב ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה עה) כך יהודה לפי שנודווג ליוסף תחלה נודווג לו בסוף דכתיב ואת יהודה שלח לפניו.

מדרש רמב"ם נחמא וי' ע

22 כִּי־אָז אֶהְיֶה אֵלְכֶם עִמָּם שְׂפָה בְרוּיָה לְקַרְא כְּלָם בְּשֵׁם יְהוָה לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד: עַל־כֵּן

מדרש רמב"ם נחמא וי' ע

23 ויהי דבר יהודה אלי לאמר: ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב בו עץ זה יהודה ולבני ישראל חברו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו: וקרב אתם אחד אל י י אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך: וכאשר יאמרו אליהם בני עמך לאמר הלאו תגיד לנו מה אלה לך: דבר אליהם כה י אמר אדוני יהוה הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושכתי ישראל חברו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידך: והיו העצים אשר יכתוב עליהם בידך לעניניהם: ודבר אליהם כה אמר אדוני יהוה הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו־שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם: ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל כב ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה עוד לשני גוים ולא יתצו עוד לשתי ממלכות עוד:

מדרש רמב"ם נחמא וי' ע

17 אמר רבא הן מצה לפלוני ואקדש (ב) לך מקדשת מרן עב

מדרש רמב"ם נחמא וי' ע

18 והרבעם יצא מירושלם ומצא אתו אהיה השילוני הנביא בדרך והוא מתקספה בשלמה חרטה ושניהם לבדם בשדה: והתפש אהיה בשלמה החדשה אשר עליו והקרעה שנים עשר קרעים: ויאמר לירבעם קח לך עשרה קרעים כי כה אמר יהוה אלהי ישראל הנבי קרע את הממלכה מיד שלמה ונתתי לך את עשרה השבטים: וב השבט האחד יהיה לך למעון עבדי דוד ולמעון ירושלם העיר: וב אשר בתרתי בה מכל שבטי ישראל: ועון אשר עזבוני וישתחוו לעשתרת אלהי צדנין לכמוט אלהי מואב ולמלקם אלהי בני עמון ולא יהלכו בדרך לעשות הישר בעיני וחקתי ומשפטני כדוד אבי:

מדרש רמב"ם נחמא וי' ע

19 אפרים בעמים הוא יתבולל. אפרים היה ענה בלי הפוכה: אכלו וזרים כחו והוא לא ידע גם שיבה ורקוה בו והוא לא ידע: וענה גאון ישראל בפניו ולא ישבו אליהוה י אלהיהם ולא בקשהו בכל זמא:

מדרש רמב"ם נחמא וי' ע

20 גלות ש יהודה. כל אותן שגלו עם מלכי יהודה היו קרויים יהודים בין הגוים, ואפילו משנת אחר הם (שם יב):

מדרש רמב"ם נחמא וי' ע